

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет
Ahi Evran University (Turkey)
TESOL – Ukraine

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ В МОВІ І КУЛЬТУРІ

Збірник наукових праць

Київ 2019

УДК 821.09(100)(082)
НЗ5

Національна ідентичність в мові і культурі: збірник наукових
НЗ5 праць / за заг. ред. А.Г. Гудманяна, О.Г. Шостак. - К.:Талком, 2019. - 318
с.

ISBN 978-617-7685-68-4

Збірник містить тексти доповідей XII Міжнародної конференції з питань національної ідентичності в мові і культурі, що відбулася 22-23 травня 2019 року на кафедрі іноземних мов і прикладної лінгвістики факультету лінгвістики та соціальних комунікацій Національного авіаційного університету (м. Київ, Україна).

УДК 821.09(100)(082)

Головний редактор:

А.Г. Гудманян, доктор філологічних наук, професор
(Національний авіаційний університет, Україна)

Редакційна колегія:

Е. Акіллі, доктор філософії (Історія), академік

Агі Євран університет, Киршехір (Туреччина)

О. В. Артюшкіна, кандидат наук з лінгвістики, доцент
(Університет Жан Мулен Ліон 3, Франція)

Н. О. Висоцька, доктор філологічних наук, професор
(Київський національний лінгвістичний університет, Україна)

Р. І. Дудок, доктор філологічних наук, професор
(Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна)

Ю. Л. Мосенкіс, доктор філологічних наук, професор,
(Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
Україна)

А. І. Раду, кандидат філологічних наук, доцент
(Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна)

А. В. Чеснокова, професор
(Київський університет імені Бориса Грінченка, Україна)

О. Г. Шостак, кандидат філологічних наук, доцент
(Національний авіаційний університет, Україна)

С. М. Ягодзінський, доктор філософських наук, професор
(Національний авіаційний університет, Україна)

*Рекомендовано до друку Вченою радою факультету лінгвістики та соціальних комунікацій
Національного авіаційного університету (протокол № 3 від 15 травня 2019 р.)*

ISBN 978-617-7685-68-4

© Колектив авторів, 2019

© Національний авіаційний університет, 2019

Анатолій Ткаченко
академік АН ВШУ, доктор філології
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ

ЧОМУ СОВАЄМОСЬ БЕЗ РУХУ? **(МОВА – ГАРАНТ ПОСТУПУ)**

Ще в шумерському епосі, твореному понад 45 століть тому, зустрічаємо легенду «Літо і Зима, або Енліль обирає бога – покровителя землеробів». Володар повітря бог-батько Енліль, прагнучи створити на землі добробут, породив двох братів – Емеша й Ентена (Літо і Зиму). Брати засперечалися, хто з них кращий. Батько розсудив суперечку, віддавши перевагу Ентену-Зимі, адже, мовляв, води, що приносять життя всім краям, доручено йому, хліборобові богів, котрий виробляє все. Після батькового дорікання Емеш припадає на коліна перед Еntenом і звертається до нього з молитвою, потім дарує йому золото, срібло й лазурит, і вони як брати та друзі радісно бенкетують.

Цей диспут можна вважати не тільки першою писемною фіксацією антиномії *красивого* і *корисного* чи «ліриків» і «фізиків», а й першим порушенням одного з основних законів логіки – закону тотожності, або ж протиставленням непротиставних понять. Адже опозиція *красивому* / *прекрасному* – *некрасиве* / *потворне*, опозиція *корисному* – *некорисне* / *шкідливе*. Тавтологічно кажучи, *красиве* те, що *красиве*, а *корисне* те, що *корисне*. Проте, за утилітарного підходу, формальна логіка поступається місцем алогічній прагматиці: *красиве* те, що *корисне*.

Понад 20 століть по тому Сократ увиразнює подібну і чи не найдавнішу в історії людства та найживучішу оману в

парадоксальних образах: кошик із гноєм прекрасний, якщо він корисний, а гарно оздоблений щит, що не захищає воїна від ворогів, не можна назвати прекрасним. А втім, Сократ намагався гармонізувати *прекрасне* і *корисне* на основі третього поняття – моральності, яка, на його думку, постає завдяки знанню того, що є благо – прекрасне й водночас корисне для людини, а це допомагає їй досягти блаженства й щастя. Це узгоджується також з античною ідеєю *калокагатії*. Але красу речей, природи і душі античність не пов'язує з духовним абсолютом, самокатуванням і покорюю.

Таке переакцентування з'являється у християнському світогляді. Що ж до тлумачення прекрасного як безкорисливого, незацікавленого, позаеґоїстичного споглядання, то зринає воно і в буддистському світосприйнятті (Шанкара, IX ст.), і в доктрині І. Канта (XVIII ст.), а на теренах України, – і у філософії та художній творчості Г. Сковороди, П. Тичини, Юрія Клена, інших неокласиків, зокрема М. Рильського (пригадаймо вірш «Троянди й виноград»). Це така байка для «фізиків» і «ліриків», мораль якої – наприкінці статті.

Говорячи про спричинені ненормальним функціонуванням нашої мови відхилення від її законів, а комп'ютерним сленгом кажучи – глюки, у робочому режимі виокремлюю такі **групи**, або ж **серіали**: **А) прецедентні глюки**; **Б) уніфікатори-загальники**, здебільшого кальки, що виступають неправильними заміниками цілої низки точніших питомих слів; **В) кальки** із серії «Чуже бачимо під лісом, а свого не бачимо під носом»; **Г) антикальки** за принципом «Хай і гірше, аби інше», аніж нібито чуже.

До **групи А** належать за давніми прецедентами неправильних транслітерацій іншомовних прізвищ чи назв міст, як *Аристотель* замість *Аристотель*, *Генріх Гейне* замість *Гайнріх Гайне*, *Веймар* замість *Ваймар* тощо. Треба замінити старе написання таким, що відбиватиме реальне звучання іноземних слів. Зокрема, у німців дифтонг *ei* звучить як *ai*. Японською звучить не *хоку*, а *гайку*, та й *індиківі* треба додати протетичне *г* – *гиндик*, так, як люди кажуть, бо ж і мова зветься *гінді*, а не хінді. У росіян просто немає звука [h], а ми мавпуємо.

Трохи докладніше зупинюся на прецедентному глюковій *гендер* чи *тендер*. Тут ми двома махами вбиваємо чотирьох зайців: поперше, стаємо більшими греками, ніж греки, бо в їхньому слові *γένος* (*генос*) перший звук, позначений літерою *γ* (гамма), ближчий до

нашого [г], ніж до [r], і означає це слово *pid*, а не *стать* (від цього кореня – *ген*, *генетика*, *генерал* тощо); по-друге, стаємо більшими французами, ніж французи, бо їхнє *genre* (жанр) походить від того ж кореня, трансформованого через латинське *genos*, і це також ще тільки *pid*, а не *стать*; по-третє, стаємо більшими американцями, ніж американці, бо в них те, що, крім роду, означає **вже й *стать та межистатеві стосунки***, звучить як *джендер*. І в цьому останньому значенні його почали вживати саме американці, до того ж спочатку іронічно. Отже, запозичивши в «статовому» (а не в «родовому») значенні термін, уже з американським суфіксом, логічно було б і залишити його таким, **яким уживає весь світ**. Ні, ми пішли «иным путем», за росіянами, і на radoщах, по-четверте, стаємо більшими росіянами, ніж росіяни: то *гу*-каємо, то *ту*-каємо. І – що цікаво – в усних розмовах із цими аргументами згоджуються всі нормальні люди, зокрема й ті, що, заохочені міжнародними грантами, швиденько починали полловати на зайців. Але, кажуть, воно вже так пішло, то хай іде й далі. Ні, шановні колеги, як собі хочете, йдіть собі далі, а хай таки живуть оті чотири зайці невбитими. Проконсультувавшись із фахівцями з англійсько-американської, давно кажу, студентів переконаю і пишу – *джендер*. Тим паче, що африката [дж] у нас природна: *джміль*, *дженджер* (експресивний архаїзм із негативним відтінком: такий собі легковажний франт). А ще простіше і своїше – *стать, межистатеві стосунки*.

Серія Б. Підступний уніфікатор *знаходиться*. Слово це не позичене, але відбулося його семантичне переінакшення й пристосування до потреб офіційного канцеляриту, який не знає нормальних слів і звичайних інтонаційних пауз чи, літературознавчим терміном кажучи, еліпсів, де предикативність позначається на письмі за допомогою тире. А здавалося б, куди простіше: *ваш абонент – поза зоною*. Або, коли дуже вже хочеться казенщини, – *перебуває поза зоною*. Бо *знаходиться* в нас те, що загубилось, а ще в народній етиці – як евфемізм – телятко знайшлося, дитинка в капусті...). Відтак і *местонахождение* – не *місцезнаходження*, а *місцеперебування*. Ще більш по-людському – просто *місце* або *розміщення*, *розташування*, *перебування* – залежно від контексту. Музей не *знаходиться*, а *розміщений*, *розташований*, і архів у ньому не *знаходиться*, а *зберігається*, а люди не *знаходяться* на локації чи станції, а *ходять*, *стоять*,

сидять, лежать. Та й поїзд тоді *знаходиться*, якщо його шукати, бо його *подано* на таку-то колію, він там *стоїть* чи *на вас чекає*, а коли *від'їжджає*, то ще *відходить, вирушає*, а не *відправляється*, бо відправляється в церкві. «Відправила меседж» – то ніби месу відправила, а нормально – *надіслала звістку*. А коли читаєш у романі «*Десь тут знаходилася каса для продажу авіаквитків*», то мимоволі тягне на пісню: «*Десь тут знаходилася подоляночка...*».

Типове для калькованої свідомості «використання» (жахливе, корисливе слово, ліпше – вживання, застосування) *пасивних зворотів*: *дитинство мислиться автором* так-то, *кохання мислиться митцем* так-то... Забуваємо, що постфікс *-ся* означає дію, спрямовану здебільшого (певна річ, не завжди) на себе. Як і перейнятий у росіян пасивний бюрократичний зворот з орудним відмінком: *мною виконано певну* роботу. Хтось узяв і виконав мною, причому роботи отієї здебільшого – кіт наплакав, бо ж *певна* в цьому контексті – швидше *непевна*. Документ підписано не *членом* якогось органу, а *ручкою*. А член хай би був активним підметом, а не пасивним додатком. Це не просто граматики, а й відображення боротьби менталітетів. Ми ж ніби в Європі, де людина відчуває-розуміє свою й чиюсь персональну відповідальність. А тут через мову нав'язується *безособовість*. Або й так: мова колективно-несвідомо фіксує всеосяжне бажання позбутися відповідальності. І катализатор цього процесу – незнищенна бюрократична система – від найвищої до найнижчої ланок. Нормальні люди ніколи не скажуть, наприклад, «мною наточено ніж» (адже не «мною», а бруском), «мною забито цвях», «мною/нами подано проект закону» чи «мною обнято тебе»). У нормальних цей «базар» ще фільтрується (на рівні підсвідомості).

Унаслідок пасивного калькування синтаксичних конструкцій забуваємо дієслово *мати*: *література об'єктивно володіє такими можливостями* – таж *має такі можливості*; *відзначається амбівалентністю* – *має*, або *позначене*, або *вирізняється*, бо *відзначається* орденами та іншими *відзнаками*; *варто відзначити* – треба *зазначити* (та й загалом такі штамповані під'їжджання/під'їзди до суті, як *варто, треба, слід зазначити, підкреслити* тощо – пустопорожні пожирачі паперу/дерев: *хочеш наголосити*, – голоси зразу, не тупцюй у під'їздах); *володіє знаннями* чи *інформацією* – знову ж таки *має*; *користується попитом*,

успіхом, популярністю – *має* попит, успіх, популярність. Скальковано зі зворотів із дієсловами *обладаєт, располагаєт, пользуеться*. А *характер* у нас нікуди не *носять*, як шапку, його *мають* або *не мають*. А *участь* не *приймають* кудись, а *беруть*.

Звідусіль тепер усе *виглядає* в розумінні *видається, здається, постає*. Частотність його вживання зашкалює. Виглядає все на світі й ледь не на кожній сторінці сучасної прози. Я вже не кажу про телевізійщину з її «картинками». Це окрема галузь оглуження мови, гідна дисертацій. На каналі «Піксель» молода дівчина каже нашим дітям чи внукам: «Дітки, оце так *виглядає* літера *Ї*. Біля неї *знаходиться* їжачок». Господи, та скажи ж удвічі коротше: «Дітки, оце літера *Ї*, біля неї – їжачок»... Уявімо, як цей уніфікатор звучав би, перепрошую, «виглядав» би в канцелярському варіанті пісні: «Галю молодая, / Дай води напиться, / Ти наступним чином *виглядаєш*, / Дай хоч подивиться».

Тепер зупинімось біля префіксальної кальки *призупинити(ся)*. В 11-томному словнику сучасної української мови цього слова немає. Та й електронний ресурс цього словника каже: «Слова “призупинити” не знайдено. Варто додати у словник? Залиште коментар із прикладом його вживання». Ну, це скільки завгодно! Нині його вживають на кожному кроці. Сюд-туд – та й *призупинилися*. От і злочинність то *призупиняють*, то *попереджують* замість того, щоб *зупиняти/спиняти, запобігати/не допускати*. Мало того, уже з’явилися й аналогі в художніх текстах: і двері *привідчиняють* замість *прочиняти*, і дівчат *приобнімають* замість *пригортати*, і «верхня частина ліжка *трішки припіднімається*». Ну якщо трішки, то навіщо ж «при»?

А ось узагалі високоестетичний шедевр мавпування «чужого під лісом»: «*Основним прийомом презентації нарації є вербалізація*». Одразу три уніфікатори із групи чи серіалу В. Бо коли перекласти *вищезазначену* (тобто *щойно наведену*) вербалізацію премудрації нормальною мовою, то вийде неймовірно банальна думка: *розповідають в основному словами*.

Отака *презентація репрезентації* або ж *репрезентація презентації*. І хоча значення іншомовних слів незрідка ще й сплутують, проте ці зозуленята, повилуплювавшись, успішно розкидають навсібіч цілі гнізда солов’їні, як-от *подавати, показувати, розказувати, розповідати, змальовувати, описувати*,

знайомити тощо. Незабаром, напевне, співатимемо: *«Дівчина підійшла, рученьку презентувала / Ой лучче б я була, [бодай би я була], кохання не репрезентувала»*. **Свідомо відтіняю піснями: може, хоч так схаменемося.**

Наша мова формувалася, зокрема, за принципом антропоморфізму, тобто, приміряння явищ природи, абстрактних понять на людину. Наприклад, з *одного боку* – з *другого боку*, бо їх, боків, у людини тільки два. Та й порядкового числівника **другий** ніхто не скасовував, але нині ледь не всі замінюють його *іншим* (антикалька із **серіалу Г** «Хай і гірше, аби інше»). Воно то й з *іншого боку* може бути, але тоді, коли розглядаємо кілька аспектів, а коли протиставляємо чи паруємо, то такі з **другого**, бо *інший бік* – уже *спина* (наголос на першому складі) або живіт. Реклама: *«Кохана, ось одна шкарпетка, а де інша?»*. А інша – з іншої (інакшої) пари. А ось і в художньому творі: *одна нога – й інша* (таж їх лише дві!). До речі, про *ноги й руки*. Їх тепер почали посилено замінювати *кінцівками*. І цей жах перекочує навіть у поезію! Із вірша, присвяченого героєві неоголошеної війни: *«Певно, над ним таки зглянувся Біг, / бо опинився в Дніпрі у лікарні. / Та – залишивсь без кінцівок усіх. / Мовби хтось присуд виконав карний»*. Ну напишіть же, поете, людьському: *«Та залишився без рук і без ніг»*, не ампутуйте нормальних слів скальпелем медичного канцеляриту! Не відстають і прозаїки: *«Чоловік звівся на кінцівки й направився втихомирювати галасливих»* – так ніби про чотириногу або й чотирируку істоту. Тим-то й «направився», а не пішов цей чотирикінцівочний. А ось і еротика витончена пішла, чи то пак, направилася: *«...лизькав вуха, виціловував зап'ястки, облизував фаланги витончених кінцівок»*. Певне, пора переставляти й фольклорні тексти з ніг і рук на витончені голови, надаючи нового дихання: *«Ой ти, дівчино, не бійсь морозу: / Твої кінцівочки [в оригіналі – «я твої ніженьки»] в шапочку вложу»*, або: *«Взяв би тебе за кінцівку [навіщо нам старосвітське «за рученьку»!], повів до батенька...»*.

Нормальний вислів у росіян *тем не менее*, і звучить у них мелодійно, але, буквально перенесений на український ґрунт, постає какофонією *тимнемениш*, не виручає й *ти мне меньше* (хто кого і скільки *мене?*), *тимчасом* є ціла купа «відцураних» своїх: **а втім, а таки, зате, проте, однак**, зрештою просто **але**, а поруч із купою – одна калюжа і *тим не мени* усі туди дружно чалапають. Незабаром

співатимемо про свекруху лихую: «Хоч не лає, то бурчить, / [Тим не менше] – не мовчить». Щось не так? Там було: «...**А все ж вона не мовчить**».

Юристам завдячуємо калькою **в якості**. Вона все розростається «в якості» отруйного гриба. Ну хіба зламається язик, сказавши *викликають як свідка* чи *за свідка*, а коли вже він, язик, усихає без офіціозу/канцеляриту, то бодай **у статусі**. А в багатьох інших випадках можна сказати і *в ролі*. Але вже й літературознавці ласують тим грибом: *у якості факторів художності виступають...* – таж просто **факторами**, ще ліпше – **чинниками** (про це далі), або **за фактори (чинники) художності правлять**. Бо інакше й Павла Тичину теж треба правити: «Хай чабан – усі гукнули – ~~за~~ [в якості] отамана буде».

Семантична калька **присутній/відсутній**. У шкільних аналізах текстів епітети й метафори *присутні* чи *відсутні*, як люди. Тест: «Позначте рядок, у якому відсутні дзвінки приголосні». Певне, якщо сказати **немає**, то буде «невчною». Та й у людей, виявляється, «на обличчях була присутня цікавість». А могла б і не прийти на обличчя, то була б відсутня. І в літературо- та мовознавчих працях також вона, всюдисуша, чи то пак, усюдиприсутня, як-от: *завжди присутній момент сумніву* – трохи ліпше було б **наявний**, а ще ліпше – **є, бринить, тремтить, вібрує, відчувається нота сумніву**. Аж ні, постколоніальній свідомості не хочеться напружуватись, адже тут-як-тут усюдисуший примітив-загальник. Хотів був надіслати ці тези електронною поштою, аж тут вискакує рогатий і висолоплює язика: *з'єднання відсутнє*. А на побутовому рівні – й поготів. У під'їзді: з такого-то числа по таке-то *вода буде відсутня*. Якщо написати: **води не буде**, то можуть обурюватись, а тутечки казенне казання зробило крайньою пані Воду, кому на неї скажитись? Нарешті, на юридичному рівні, в інформації про кандидатів у народні депутати: *судимість відсутня*. Її тут теж персоніфіковано: могла бути й присутньою, але під час виборчої кампанії залягла на дно чи поїхала кудись на гавайські виборчі округи.

Оточуюча дійсність – дієприкметникова калька (коли вже вийдемо з оточення?) плюс канцелярит; а є ж гарне, мудре, як світ, усеосяжне слово **світ**, а ще – **довкілля, навколишня дійсність**. Та й люди не *оточуючі*, а **навколишні** чи **довколишні**.

Кальку без виключення вживають усі депутати **без винятку**. І не тільки вони. Дієслово *навчати* вимагає родового, а не давального відмінка: *навчати грамоти*, а не *грамоті*; *перерахування* стосується грошей, а так – **перелік, лічба**; *життя продовжується* – треба **триває**; *надає перевагу* – треба **віddaє**, а *надає* хтось комусь слово; натомість допомогу **подає**; *у першу чергу* (доки стоятимемо в чергах?) – **насамперед, передовсім, спершу, найперш**; *частіше за все* – **найчастіше**; не *поверхневий*, а **поверховий** підхід (а *поверхневий* – натяг води, пригадаймо з фізики); *співпадає* – це коли *співає* й *падає* ☺, а по-нашому – **збігається, сходиться**; *протиріччя* – то в побуті, в усіх інших значеннях – **суперечності**; *вести себе* – **поводиться**; *в корені міняє* – **докорінно змінює**; не тільки..., але й (не треба заперечного *але*, потрібне приєднувальне **а й**), *стикнувся* з чимось – **зіткнувся**, *має справу* (*клопіт, халепу*) з чимось; не *обумовлює* (рос. оговаривает условия), а **зумовлює** (спричиняє).

І такого ще дуже багато, але насамкінець – три найтипівіші глюки. Щодня, щохвилини (дяка рекламодавцям) відлунує у вухах покруч – **безкоштовний**. Він так угніздився в підкірку, що часом доводиться сперечатись навіть із колегами, і то безуспішно. «Статті докторів наук друкуються *безкоштовно*» – ще донедавна було ледь не в усіх інформаціях для авторів. Спасибі, звичайно, але тоді для інших – *коштовно*? Що ж це за пара така антонімічна *коштовний/безкоштовний*? Із антикальки без+коштовний («Хай і гірше, аби інше») виходить нісенітниця: без+драгоценний. А тимчасом ніхто не скасовував дієслова «платити», як і префікса «без». Отже, **без(о)платний/платний** – нормальна пара. І в офіційних документах ще, слава Богу, вживають **безоплатний**. *Плат* – частина, шматок тканини, який іще в IX–X ст. був поширеною одиницею в торгівлі. А в іншомовного запозичення «коштувати» – значно пізніший німецький корінь *kosten*. Якщо вже так хочеться гіршого, то тоді треба було б «безкош**тний**», але цього ж не вимовиш, натомість глюк-прецедент плюс напівграмотні масмедіа роблять свою справу.

Примітивна калька **пересуватися** чи **просуватися**. Механічно переносять *передвигатися/продвигатися*. А то **різні корені**. **Движение** – це **рух**. **Рух** – основа **буття матерії**. *Пере(про)сування* – один із видів руху – від *сунутися, соватися*. Це на рівні плазунів. Та й то вони – плазують. А ще часом про людину хвору кажуть: «Ноги

насилу *пересуває*». Але більше про важкі речі: *пересувають* шафи з місця на місце, а вже шахи на шахівниці чи столи і *пересувають*, і *переставляють*. Бо *пересування* скрипить і сичить... Ба ні, маємо високонаукову тезу: «Вчені досліджують *пересування* бджіл за допомогою датчиків». Це замість *перельотів* чи бодай *переміщень*. І, нарешті, – шедевр рекламотворчості: «**Найкращий спосіб пересування – політ!**» Дарма що «рождённий ползатъ летать не может». І такий «*просунутий*» вид *руху* спостерігаємо не тільки серед науковців та рекламодавців. Із сучасного роману: «ні кроку не *просунулися вперед*». Таж **не ступили!** Або: «...я *пересуваюся у ванну та вимикаю фен...*». Певне ж, на кінцівках *пересувається*...

Як це називається? Канцелярит на марші? Серійний убивця? Упевнено *просувається* в усі сфери, дірочки й щілини. І на премії *висувають* і *засувають*, коли можна *подавати, пропонувати*, і лазарет *пересувний* замість *рухомий*, і *засоби пересування* ... Напевне, скоро *видаватимуться* (тобто самі себе) і «Правила дорожнього *пересування*». І правильно! А навіщо нам той рух? *Пересування* – ото найкращий політ... фантазії. Фройд відпочиває. А «милостивії ми» – *висуваємо* й *засуваємо*. Зозулині яйця – в солов'їні гнізда.

Нарешті хитро замаскована калька-уніфікатор *складова*. Її щодня відмінюють на всі заставки. Це зі словосполуки *составляющая часть*, яка скоротилася до прикметника, що субстантивізувався (тобто став іменником). А можна ж просто – *частина*. Бо й так ясно: якщо частина, то від чогось цілого. Це тільки *їм* треба розжовувати, що вона – *составляющая*. А *ми* ж ніби не такі. Бо ще в нас є іменник чоловічого роду *складник*, витіснений оцим зозулиним яйцем із рідного гнізда. Але й це ще не все. Що *складова*, що *складник*, що *частина* – то такі собі механічні доданки: *нині* (ба ні: *на сьогоднішній день* – як же без канцелярської тавтології?) всі *складають* і *складають* політичну *складову* з економічною, культурну *складову* з інтелектуальною, шукають «*складові щастя*», *віднімають* одне в одного корупційну *складову*, а в результаті – маємо те, чого не маємо. Бо не маємо головного *чинника*. А він, отой напівзабутий *чинник*, – то не пасивний *фактор*, він здатний на *вчинки*, бо *чин* – це *дія*, він *учиняє* взаємодію *змісту* і *форми*, тобто відповідає не механічному, а діалектичному їх зв'язку. Це – не дрібнички, це – на рівні Слова, яке було і є в *зачині*.

Марксистська теза про первинність матеріально-економічного базису та вторинність духовної надбудови, вирісши ледь не з шумерської легенди про Зиму й Літо, вросла навіть у відоме *фейкlorне* (саме так) прислів'я: «Буде хліб – буде й пісня». Перегукується з цим висловом, цитованим по всіх будинках культури (які ще залишилися) на свята врожаю, Борис Олійник, навівши спочатку біблійний вислів, а потім хитромудро його заперечивши: *«Істинно, люди: / Живемо не хлібом одним. / Істинно так... коли маємо хліб на столі...»*. Певна річ, тут звучить і споконвічна хліборобська думка, та ще й укована в генетично-голодоморний пласт нашої підсвідомості. Чи не тому й досі пишуться трафаретні твори «Хліб – усьому голова», і пропонуються в інтернеті на продаж цитатні реферати, і не проїдається тема, як не проїдається хліб. А варто б нарешті збагнути, що у птаха людського щастя, крім *красивого* і *корисного* крил, має бути ще й серце – отой третій і найголовніший чинник, про який говорив Сократ, – *моральність*. А вона закодована в народу етику, пісню, вдачу, пам'ять, духовність загалом.

Буде пісня – буде й. Буде Слово – буде й держава.

Мова і пісня – двоє крил птаха національної пам'яті.

Кальки й канцелярит – найбільші його «воріженьки».

І не згинуть вони самі, «як роса на сонці», бо «Доки сонце зійде, роса очі виїсть». Роса байдужості й безпечності.

Поки активним **ЧИН**ом не втілимо цього в усіх сферах, і то не тільки державного життя, – будемо соватися.